

BRUSELJ • Zdravljici znak evropske dediščine

Živé naj vsi narodi!

Evropska komisija je Prešernovi Zdravljici podelila znak evropske dediščine. Na ministrstvu za kulturo so zapisali, da je Slovenija evropski pomen Zdravljice med drugim podkrepila z utemeljitvijo: "France Prešeren je z zbirko Poezije slovenski jezik povzdignil na evropsko raven."

• S Poezijami se je Prešeren umestil ob velike slovanske literate, kot so ruski Puškin, poljski Mickiewicz in češki Macha. Sedma kitica Zdravljice na melodijo istoimenske zborovske skladbe Stanke Premrla je bila leta 1991 izbrana za slovensko himno. Kot je ob 30. obletnici sprejetja zakona o himni povedal zgodovinar dr. **Božo Repe**, Zdravljica - v osnovi napitnica - sodi med redke "nebojevitne" himne, na katere so vplivale ideje francoske revolucije in svobodomiselnosti ter združujejo nacionalno idejo z internacionalizmom.

Pomlad narodov

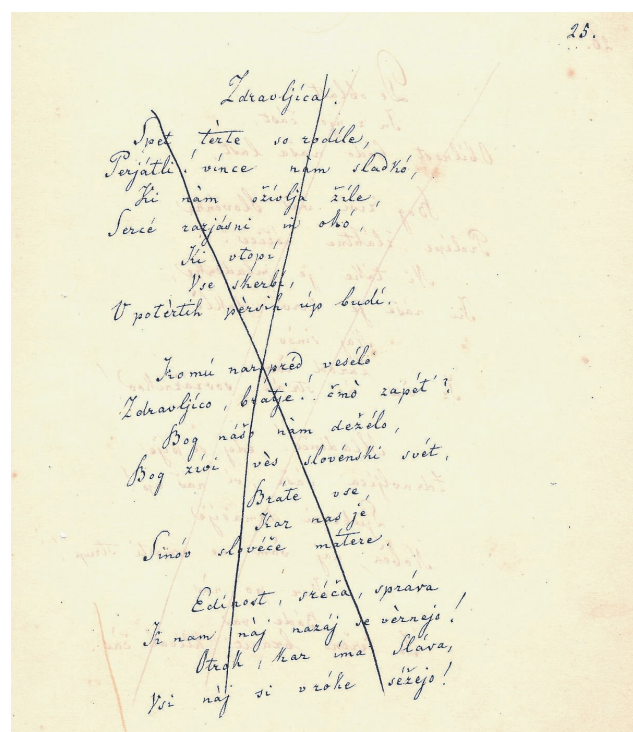
Poleg izjemnega pomena za razvoj slovenske identitete na ministrstvu poudarjajo mednarodno vlogo Zdravljice. "Je dokument časa, ko so se formirali evropski narodi, povezani v želji po mirnem sobivanju in hkrati samostojnem odločanju o lastni usodi, saj na prvo mesto postavlja blaginjo običajnega človeka in skupnosti, ki ji pripada. Hkrati pa gradi identiteto skupnosti na univerzalni, kozmopolitski izkušnji sobivanja in prijateljstva, podobno kot Beethovnova Oda radosti, himna Evropske unije." Dodali so, da je simbolna

vrednost Zdravljice od leta 1848 v tem, da jo razumemo kot slavospev Pomladi narodov in napoved udejanjanja njenih idej. Prva objava Zdravljice je povezana z odpravo cenzure, kar je bila pridobitev Pomladi narodov. Svoboda tiska je bila poleg svobode združevanja in odprave tlačanstva ena glavnih zahtev nacionalno-liberalnega gibanja leta 1848. Uveljavljanje vseh vidikov osebne svobode, vključno s svobodo govora, je tudi temeljno načelo Evropske konvencije o človekovih pravicah in Listine EU o temeljnih pravicah, osnovnih dokumentov evropskega povezovanja.

Franja in Javorca

Narodna in univerzitetna knjižnica, ki hrani najpomembnejše rokopisne verzije Zdravljice in vse tiskane izdaje, je zdaj sedež spomeniškega območja te Prešernove pesmi.

Prejemnike znaka evropske dediščine je izbrala neodvisna žirija med kandidati, ki so jih predlagale države članice EU. Doslej je Evropska komisija podelila znak evropske dediščine že 48 znamenitostim, iz Slovenije partizanski bolnici Franja in cerkvi Sv. Duha na Javorci. • **STA**

Iz Poezij, izdanih leta 1846, je Zdravljico izločil kar Prešeren, potem ko je cenzor Franc Miklošič kitico Edinost, sreča, sprava označil kot spotakljivo. V celoti in nekoliko spremenjena je izšla šele leta 1848.

BEREMO • Danes praznujemo svetovni dan knjig za otroke - Kako je zdaj z bralno značko?

“Otroci, ki jim niso brali, so siromašni”

Danes bi se v Bologni moral izteči mednarodni knjižni sejem otroške in mladinske literature, ki pa čaka na boljše čase. Družiti se ne moremo, zato pa lahko beremo - in prav danes praznujemo svetovni dan knjig za otroke.

• **ANDRAŽ GOMBAČ**

2. april, rojstni dan Hansa Christiana Andersena (1805-1875), je Mednarodna zveza za mladinsko književnost (IBBY) leta 1967 razglasila za mednarodni dan knjig za otroke.

Hrana za duha in dušo

“Besede v pesmih in zgodbah so hrana. Niso hrana za telo, nihče si z njimi ne bo napolnil želodca. So hrana za duha in dušo,” v letošnji poslanici *Lakota po besedah* poudarja **Peter Svetina**, ne varuh človekovih pravic, temveč pisatelj, pesnik, prevajalec, literarni zgodovinar. “Poznam fanta, ki so mu operirali oči. Dva tedna po operaciji je moral ležati le na desnem boku, potem še mesec dni ni smel brati, ničesar. Ko je po mesecu in pol prijel v roko knjigo, se mu je zdelo, kot da bi besede z žlico zajemal iz sklede. Kot da bi jih jedel, zares jedel. In poznam dekle, ki je zdaj učiteljica. Pravi: Otroci, ki jim starši niso brali knjig, so siromašni.”

Lakota po besedah je posebne vrste, ugotavlja Svetina: “Kaže se kot malodušnost, kot brezbriznost, kot arogantnost. Ljudje, ki jih tare ta lakota, se ne zavedajo, da je njihova duša premražena, ne zavedajo se, da hodijo mimo sebe, pa se ne vidijo. Del sveta jim odteka, ne da bi ga sploh kdaj opazili.”

Poslanico je z ilustracijo, ki krasi plakat in vabilo-kocko, pospremil **Damijan Stepančič**, kakor Svetina nominiran za letošnjo Andersenovo nagrado, s posebno poslanico pa se je oglašil še **Marko Kravos**, predsednik društva Bralna značka. V času, ko “nas je novo nevidno čudo, koronavirus, vrglo iz tira in nam narekuje ceniti prostost in

trenutek”, se pesnik oglašja s pesmijo. Piše jo “v zlogih” in “osebno, ker smo si v teh dneh tako preveč vsaksebi”. V začetnem zlogu poroča, da je živ, zdrav, precej gol, precej sam in zelo svoj, kakršni naj bodo tudi bralci. V drugem zlogu ugotavlja, da ima veleblagovnica sveta prazne police, pesnik čez belino papirja išče pot do devete dežele, ki “bo zelena in čista od rose”, njegovi ljudje pa “so samopašni, ne pustijo se zapreti v stekleni kozarec”. V tretjem zlogu z bralci deli svoj vitalizem in poudarja, da z branjem osvajamo in spoznavamo novo. In sklene: “Iz začasne osamitve v priporu korona virusa se zdaj oglašam še kot petelin: NE HODITE ZDOMA, potujte med bregovi svojih aprilskih knjig!”

Bralna značka se nadaljuje

Mednarodni dan knjig za otroke je na nekaterih šolah tudi rok za zaključek bralne značke. Ker zaradi sedanjih ukrepov šolanje poteka od doma, v društvu Bralna značka Slovenije predlagajo podaljšanje roka do zaključka šolskega leta.

Branje za bralno značko se vsako leto začne na dan zlatih knjig, 17. septembra, na obletnico rojstva in smrti pisatelja Franceta Bevka (1890-1970), čigar 130. obletnico rojstva in 50. obletnico smrti obhajamo prav letos.

Generalna sekretarka društva Bralna značka Slovenije **Manca Perko** je za Slovensko tiskovno agencijo pojasnila, da že v običajnih okoliščinah šole bralno značko zaključujejo v različnih terminih, o čemer odločajo mentorji. Nekateri za rok določijo 2. april, drugi 23. april, svetovni dan knjige, tretji se z učenci o knjigah pogovarjajo vse do konca šolskega leta ...

Marko Kravos
predsednik društva Bralna značka

“Iz začasne osamitve v priporu koronavirusa se zdaj oglašam še kot petelin: NE HODITE ZDOMA, potujte med bregovi svojih aprilskih knjig!”

Poslanico, naslovljeno *Lakota po besedah*, je napisal pesnik in pisatelj Peter Svetina, plakat pa je ilustriral Damijan Stepančič.

Peter Svetina
pesnik in pisatelj

“Lakota po besedah se kaže kot malodušnost, kot brezbriznost, kot arogantnost. Ljudje, ki jih tare ta lakota, se ne zavedajo, da je njihova duša premražena, ne zavedajo se, da hodijo mimo sebe, pa se ne vidijo. Del sveta jim odteka, ne da bi ga sploh kdaj opazili.”

“Če ne bo šlo drugače, ne bo nič narobe, če boste bralcem, ki bodo imeli težave, roke podaljšali vse do jeseni,” mentorjem sporočajo iz društva. Dodajajo, da mentorji kot dodatno spodbudo že tako ali tako izvajajo počitniško oziroma poletno bralno značko. Opozarjajo še, da lahko v posebnih okoliščinah prilagodijo pravila, tako da otroci berejo tudi “za nazaj”.

Čeprav je te dni opravljane bralne značke nekoliko oteženo, gre z roko v roki z aktivnostmi, ki so se jih v dobrih dveh tednih šolarji in njihovi starši privadili opravljati prek spleta, ugotavljajo na društvu in mentorjem priporočajo, da v času, ko so mladi doma, prilagodijo tudi bralne sezname, tako da lahko otroci knjige poiščejo kar v domači knjižnici. Tisti, ki jih doma nimajo veliko, po priporočilih društva lahko

sežejo tudi po pesmicah, pravljicah, zgodbicah, poljudnih člankih v revijah in drugem gradivu, starši lahko tudi zapojejo ali pripovedujejo, ustrezna besedila lahko poiščejo na spletu ...

Bralno značko naj otroci te dni opravljajo po elektronski pošti in drugih sorodnih poteh, mentorji pa naj jih spodbujajo z ocenjevanjem in komentiranjem prebranega. Doma naj družinski člani berejo skupaj, medgeneracijsko in si izmenjujejo mnenja o knjigah. Recitacije in komentarije lahko tudi posnamejo. Mentorje v društvu naprošajo, naj upoštevajo, da vsi nimajo dostopa do spleta, da so računalniki kdaj zaradi potreb dela od doma prezasedeni in da tehnologija kdaj tudi ne deluje.

Dodajmo nekaj pomembnega in lepega: dobra stara knjiga dela tudi brez elektrike! •